
ANMELDELSER

betydningsdannelsen, men mere kontekstuelle, pragmatiske interpretative operationer. Man bevæger sig her i feltet mellem pragmatik og hermeneutik i forsøget på at lave en "åben" eller "svag" semiotik (svag i samme betydning som Vattimos "svage tænkning"). Det tjener til *Almen Semiotiks* ros, at de trods deres anderledes syn på tingene dog i deres første nummer bringer en oversættelse af Ecos lange "Almen semiotik og sprogfilosofi", der godnok hverken er særlig ny (fra 1982) eller særlig kontroversiel (i forhold til den "hårde" Peirce-læsning), men som viser en side af Eco, der ikke er så kendt herhjemme.

Samme Umberto Eco har også (mindst) en finger med i det italienske tidsskrift *Ver-sus*, hvis nummer 49 (der er dateret januar-april 1988, men udkom juli 1989!) er et temanummer om Peirce og indeholder "Proceedings of The Charles S. Peirce Society in Brighton (21 and 24.8.1988) - XVIII World Congress of Philosophy". Her kan man finde artikler om Peirce og stort set alt mellem himmel (religiøs erfaring og drømme) og jord (realisme og pragmatisme). Interessante artikler, men det kan anbefales at tage dem i små doser (en ad gangen), ellers er springet fra den ene artikel til den næste for stort. Som helhed afspejler nummeret udmærket den spændvidde, der var og stadig er i Peirces tanker, og forhåbentlig vil *Almen Semiotik* kunne vise en lignende åbenhed for dialogen mellem de forskellige "skoler".

Orla Vigsø

Tidens tann og åndens konsistens

Arr, Idéhistorisk tidsskrift, nr. 1, 2 og 3, Oslo 1989 og 1990.

*

Slagmark har fått en norsk pendent - Arr! I stort format og med frisk lay out, som tar sikte på et større publikum, legges det ut med en frisk og offensiv programmerklæring. Som alle erklæringer bør den leses, for så skeptisk å fortrenses - inntil man har fått mer presis beskjed: "Arr er et tidsskrift som forsøker å problematisere vårt forhold til fortida. Det søker derfor å skape debatt omkring alt som i en eller annen forstand har med historie å gjøre. Men en slik debatt har ingen mening med mindre den forankres i problemstillinger i vår egen tid. Derfor vil Arr framfor alt rette søkelyset på hvordan nåtidige fenomener kan behandles i et historisk perspektiv." (1/89, p.3). Den norske idéhistorie er herved definitivt trått ut av den konservativt-filistrøse dannelsesmisjon til fordel for kritisk, aktualitetsorientert og offensiv tidsskriftsvirksomhet. Denne forhistorie er nok også noe av forklaringen på det aggressive image som kan spores både i form og innhold. F.eks. i navnet, som ikke bare hentyder til de merker og spor som voldelige møter kan avsette på legemets overflate, men også de uartikulerte lyder som kan komme fra biske hunder (kynos). Men også i noen av artiklene kan man fornemme en noe unyansert og kontant polemisk stil etter devisen: "kick his balls and catch the ball".

ANMELDELSER

I de tre numre som hittil er utkommet har man en pen blanding av ulike temaer og problemer som nok opptar sinnene, men vanskelig lar seg samle til temanumre. Et interessefelt er helt sikkert fransk filosofi. Batailles pornografi innleder førstenumret og Foucaults Nietzsche-artikkel det påfølgende. Og de ledages av hver deres kommentarartikkel. Ragnar B. Myklebust redegjør klart og presist for den Batailleske skrifs besettelse: "filosofiens indre fiende", negativiteten, og dennes betydning for "poststrukturalismen". I Espen Schaanings artikkel forsvares Foucault iverdig mot Habermas. Bortsett fra den noe generende unote blant norske tidsskrifter: at de går på strandhoggst blant danske oversettelser i stedet for å utsøke seg tekster som ennå ikke er blitt oversatt til et skandinavisk språk, - større er dette området heller ikke, så er det fornuftige disposisjoner i en norsk intellektuell offentlighet som inntil videre har vært plaget av en antifransk virus.

Eva Liestøl, som arbeider med femme fatale-motivet i filmen, har fått mye spennende ut av "Blue Velvet" (1/90) og med utgangspunkt i Jennifer Coates: *Men and Language* (1986) har Tove Pettersen behandlet temaet "kjønn og språk" (1/89). Anders Jarvik tar for seg Daniel Bells teori om det postindustrielle samfunn (1/89) og Thomas Krogh det evt. motsigelsesfulle ved Kants teori om framskrittet (1/89). Ellers er det en rekke mer spesifikke norske debatter: Treholt-saken (den intelligente mester-spion), Jon Elster (den berømte mester-rasjonalist) og en debatt mellom idéhistorikeren Trond Berg Eriksen og historikeren Kåre Tønneson i anledning dennes nye bok om den franske revolusjon (2/90). Siste nummer handler

iøvrig om "bevaring" - med norsk materiale og foranledning, men med et videre vue. I Torsten Arisholms artikkel om det norske kulturminneverns kamp mot tidens tann (2/90) får vi ikke bare historien om de skiftende kriterier og idelogier som har styrt vår kulturs syn på fortiden og derved forholdet til dens spor og levninger, det er også historien om en ekspansjonsprosess både i tid og rom. Temporalt tenderer kulturminnevernet mot å utvide fortidens bevaringsverdighet helt opp til gårdsdagens begivenheter, spatialt ekspanderes feltet til det samlede kulturlandskap. Dette er såvist ikke særegent for det norske kulturminnevern, men må ses som både en bredere og lengrevarende tendens.

Men når fortiden i den grad er ved å overfalle oss, så gårdsdagens brukte avis kun med dårlig samvittighet kan brennes og grunnen under føttene og miljøet du ferdes i til daglig blir til det bevaringsverdige, så er det liksom om bevaringsideologiens monstrøsitet overmanner det stakkars subjekt som bevaringen ellers var ment å berike. Det blir vanskelig å puste i alt det støv. Man får en klaustrofobisk følelse av å bebo et pulterkammer. En destruktiv, men sunn impuls melder seg prompte: luft, albuerom, åpen himmel.

Den destruktive impuls er ikke uten filosofisk brodd. Når bevaringstanken blir monstrøs kommer tanken selv i behov for grenser, tvinges derved til å stille et prinsipielt spørsmål ved "bevaringen" selv? Hva er bevaring? Hvorfor bevare? Bevare hva? Hvordan? For hvem? Det er også de spørsmål Arisholm vil stille, fordi vi konfronteres med det "plassproblem" som allerede Lewis Carroll pekte på med sitt kart i målestokk 1:1. Men som det byråkratiske og institusjonaliserte kultur-

ANMELDELSER

minneverneri kun sylter ned i et inkonsistent lovverk: "Det ser imidlertid ut som denne grunnleggende problemstilling er helt uaktuell for disse" (p.10). Og i den grad det kommer noe svar, mener artikkelforfatteren å kunne henregne dem til følgende (filosofisk) uholdbare argumenter: "1) tesen om at vi kan lære av historien... 2) Argumentet om identitet... 3) Moralistiske argumenter: - Vi blir 'fattigere'... 4) Pragmatiske argumenter... 5) Argumenter ut fra rent estetiske kriterier...(det) appelles til ... vår sans for kunstneriske verdier uten at det - i streng forstand - argumenteres." (p.13)

Nå virker det imidlertid som om Aris-holms egen tiltro til hva et "holdbart" filosofisk argument er, og hva det kan yte, er noe antikvert, ja selv er uholdbart og monstrøst. Hva er der da i veien med de ovennevnte "argumenter"? Er historien død fordi vi ikke lenger kan begrunne én Historie historiefilosofisk? Er moralske argumenter uvedkommende? Er pragmatikken fy fy? Hva er da et rent estetisk kriterium? Har vi da annet å ty til enn historiske, pragmatiske, etiske, estetiske, politiske (eller ideologiske), kort sagt midlertidige, pluralistiske og partikulære argumenter, ovenfor en megaloman tankekonstruksjon? Skulle der finnes et enhetlig, sant filosofisk kriterium - "i streng forstand" - bakom alle disse? Det er filosofens drøm, like så storhetsvanvittig som den konsekvente "samler" som samler på alt og til alle tider (og som selvfølgelig heller ikke finnes som annet enn tankekonstruksjon).

Men mer konsekvent er artikkelen nå heller ikke enn at den ikke også kan peke på at "plassproblemet" rent faktisk løses (brudd på kulturminne-loven, manglende

ressurser, feil saksbehandling, kalkulert forfall, cf. p.14). Og at kulturminnebyråkratene langt fra å lide under samleriets megalomani vitterlig forsøker å oppstille grenser og kriterier: "typer av historisk verdi, opprinnelighet, sjeldenhet, representativitet, forskjellige typer estetisk verdi eller kunstnerisk verdi, pedagogisk verdi, miljøverdi osv." (p.10f) Er det da ikke høyst plausible og operative kriterier som vitner om saksinnsikt og god dømmekraft? Er problemet til syvende og sist ikke annet enn en fiksjon, en tankekonstruksjon, et produkt av den filosofiske ånds konsekvenslogikk som elsker å føre en tanke "to the bitter end" liksom Lewis Carroll? Man kan jo godt bli forelsket i en tanke. Og som bekjent sanser man lite av omverden under slike omstendigheter.

Det betyr ikke omvendt at filosofisk refleksjon per se er omsonst. Om ikke annet så må vel refleksjonen over filosofiens egen idealistiske monstrøsitet selv være et filosofisk anliggende. Men hva som kanskje er ennå viktigere: anstiftelsen av denne refleksjon har et konkret materiale, en spesifikk anledning, sin egen historie. Det er stedet hvor man kanskje meningsfullt kunne transkribere tradisjonell filosofi til sterk idéhistorie. Dvs. hvor man poder en aktualitetsinteresse på den filosofiske tematikk og forlener selv de mest ubetydelige tildragelser (f.eks. kulturminnevern) med teorihistorisk tyngde. Offensiv idéhistorie i Norge måtte være den intellektuelle beskjeftegelse som ikke pga. akademikerens "ulykkelige bevissthet" murte seg inn i avmektig beundring for den platonske visdoms- og kjærlighetstanke, men som på den motsatte flanke heller ikke antok "snak norsk"-journalismens formidlingsimperativ som eneste

farbare vei. Noen ganger må man rydde seg en ny og tredje vei. Også i det åndelige rike er det behov for en destruktiv impuls.

Denne har imidlertid også sin historie. F.eks. går der skjulte forbindelseslinjer mellom våre "post-moderne" vilkår og den tidlige modernismes bestrebelse, som de bl.a. kommer til uttrykk blant intellektuelle i fin-de-siècle Wien og Weimar-tidens Berlin. Når de er skjulte, så er det fordi de ikke angir noen historisk kontinuitet eller utviklingslinje. Når det dog er en forbindelseslinje, så nettopp fordi der en en homolog erfaringsimpuls som taler til oss over århundret. Ikke-lineære forbindelseslinjer etableres ifølge Benjamin ved den metode som han kalde "die Extreme hindurch".

Så la oss da heller nøyes med å avkritte problemområdet. Det synes å være en rimelig og edruelig strategi mens vi venter på Godot. Og når de store dialektiske armsving har uttømt deres betydning kunne man velge "de små skritts politikk" innenfor denne radius. Det synes å være den "metode" som for tiden har mest for seg og som alle kjære barn jo har mange navn: dekonstruksjon, forskjellsfilosofi, forskyvningsfilosofi, svekkelsesfilosofi. Men det finnes også en eldre, men nært beslektet posisjon, som imidlertid ikke går på listeføtter mellom metafysikkens "sterke" kategorier, men snarere slår på stortrommen "die Extreme hindurch".

Tore Eriksen

Fra protest til protese!

Jean Baudrillard: *Cool memories. 1980-1985*, Kimære, utkommer ultimo 1990, 239 sider, 195,- kr.

Douglas Kellner: *Jean Baudrillard. From Marxism to Postmodernism and Beyond*, Polity Press 1989, 246 sider, paperback 165,- kr, indbundet ca. 500,- kr..

*

"Briller vil snart ikke lenger være en protese, men en nedarvet egenskap hos en art, som har mistet blikket"

Jean Baudrillard

"Mennesket er så at sige blevet en slags protese-gud, temmelig storslået, når han ifører sig alle sine hjelpeorganer; men de er ikke sammenvokset med ham og volder ham endnu fra tid til anden meget besvær". Således skrev Freud i *Kulturens byrde* fra 1929, og han hævdede videre, at mennesket kunne "trøste sig med, at denne udvikling ikke vil være avsluttet netop med året 1930".

Problemet med proteseorganerne kan afhjælpes gjennom perfektion af organerne og udskiftningen af de mangelfulde organer, der tillader sig at svigte denne guddom. I sidste instans er processen først tilendebragt når protesen er blevet fullstendig, hvilket vil sige, at protesen har erstattet alle de forgængelige dele af kroppen: det er robotten; eller når protesen er blevet genetisk: det er klonen. Protesen er først tilfredsstillende, når det kropslige, kontingente og endelige er erstattet af det syntetiske, programmerbare og evige.

Det er en situation efter mennesket, eller måske snarere en situation hvor mennesket